

Procurorul – parte în procesul civil

Braşov
2009

CUPRINS

Capitolul I. Natura juridică a Ministerului Public.....	3
Capitolul II. Poziția procesuală și rolul procurorului în procesul civil.....	5
2.1. Calitatea în care procurorul participă în procesul civil.....	5
2.2. Independența procurorului în raporturile sale cu instanța de judecată.....	7
Capitolul III. Formele participării procurorului la faza judecătii procesului civil.....	8
3.1. Aspecte introductive și sediul actual al materiei.....	8
3.2. Pornirea procesului civil.....	12
3.2.1. Natura juridică a dreptului la acțiune al procurorului.....	12
3.2.2. Exercițarea acțiunii civile potrivit art. 45 alin. 1 C. proc. civ.....	14
3.2.3 Raportul dintre procuror și titularul dreptului material subiectiv.....	15
3.3. Participarea la judecata procesului civil.....	16
3.3.1. Considerații generale.....	16
3.3.2. Participarea facultativă a procurorului în procesul civil.....	17
3.3.3. Participarea obligatorie a procurorului în procesul civil.....	19
3.4. Exercițarea căilor de atac în procesul civil.....	20
3.4.1. Considerații generale.....	20
3.4.2. Exercițarea căii ordinare de atac a apelului de cătore procuror.....	22
3.4.3. Exercițarea căilor extraordinare de atac de către procuror.....	23
3.4.3.1. Recursul.....	23
3.4.3.2. Contestația în anulare.....	25
3.4.3.3. Revizuirea.....	26
3.4.4. Exercițarea recursului în interesul legii.....	26

Capitolul I. Natura juridică a Ministerului Public

Definirea naturii juridice a Ministerului Public este dificilă deoarece acesta este situat în structura unui minister, dar are și un rol în activitatea de distribuire a justiției, precum și unele elemente de independență funcțională.

Potrivit diferitelor opinii doctrinare, Ministerul Public ar face parte fie din autoritatea judecătorească, fie din autoritatea executivă. O a treia opinie¹ susține că Ministerul Public constituie o „instituție de putere unică în felul ei, de natură executivă și judecătorească”. Această calificare se arată, rezultă din statutul procurorilor, care e parțial diferit, fiind neconform cu realitatea să se susțină că procurorii îndeplinesc justiția. În realitate, ei participă printr-o serie de atribuții și în mod specific la îndeplinirea justiției².

Într-o primă opinie³, frecvent exprimată în literatura de specialitate se susține că Ministerul Public face parte din autoritatea executivă. Teza enunțată este motivată pe considerente desprinse din atribuțiile procurorului de a fi un apărător al intereselor generale ale societății, al ordinii de drept și libertăților cetățenilor.

O altă opinie⁴ arată că Ministerul Public face parte din autoritatea judecătorească. În favoarea acestei teze pledează argumentul formal al situației problematice Ministerului Public în partea privitoare la „Autoritatea judecătorească”, fiind definit, astfel, ca una dintre cele trei autorități ale puterii judecătorești, alături de instanțele judecătorești și Consiliul Superior al Magistraturii se prezintă argumentul că procurorul se poate afla pe o poziție contrară celei exprimate de Guvern, în acte individuale, de administrație sau chiar în raport cu caracterul normativ al acestuia. Un exemplu este acela când în fața Curții Constituționale se judecă excepția de neconstituționalitate a unei ordonanțe emise de Guvern și când procurorul are libertatea să pună concluziile pe care le crede de cuviință, eventual de admitere a excepției de neconstituționalitate a ordonanței Guvernului. În finalul argumentației sale, Cochinescu declară că nu poate adera la teza dublei naturi a Ministerului Public pentru motivul că în sistemul separației puterilor în stat este vorba despre structuri de natură diferită. Un alt autor⁵ susține că, în sensul larg al termenului, „instanțele judecătorești, Ministerul Public și consiliul superior al Magistraturii formează puterea judecătorească”.

Conform autorilor E. Horovanu⁶, și P. Vasilescu⁷, procurorii fac parte din „Autoritatea judecătorească”, exercitând o „magistratură specială” pe lângă instanțele judecătorești, fără a

¹ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 65; M. Ruja, *Natura juridică a Ministerului Public*, în revista „Dreptul”, nr. 4/1995, p. 45

² V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 66

³ I. Vida, *Constituția României, comentată și adnotată*, p. 289; D. Brezoianu, *Locul Ministerului Public în sistemul organelor statului*, în revista „Dreptul”, nr. 6/1997, p. 4

⁴ N. Cochinescu, *Organizarea puterii judecătorești în România. Instanțele judecătorești. Ministerul Public. Jurisdicțiile speciale*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 183-194

⁵ A. Iorgovan, *Drept administrativ*, vol. I, Ed. Hercules, p. 76

⁶ *Principiile procedurii judiciare*, București, 1932

îndeplini însă atribuții de natură jurisdicțională. Spre această opinie înclină și profesorul Ion Deleanu, precizând că procurorii sunt supuși ierarhiei ca și funcționarii administrativi, ministrul justiției fiind șeful ierarhiei și îndeplinind o acțiune continuă, căutând să descopere infracțiunile la legea penală, pentru a cere aplicarea legilor față de cei vinovați, fără a fi nevoie să fie sesizați, acțiunea lor fiind spontană ca și a administratorilor⁸.

Conform autorului E. Poenaru, „legislația în acest domeniu a evoluat într-un singur sens, și anume acela al unei tot mai evidente subordonări a procurorului față de Ministerul Justiției, respectiv față de un organ al administrației de stat”⁹.

Curtea Constituțională, prin una din deciziile sale¹⁰ a decis că, deși Ministerul Public face parte, potrivit Constituției din „Autoritatea judecătorească”, totuși Ministerul Public reprezintă o magistratură specială, care nu îndeplinește atribuții de natură jurisdicțională. De asemenea, Curtea Constituțională mai remarcă, în cuprinsul aceleiași decizii, că în sensul prevederilor constituționale, procurorii își desfășoară activitatea „sub autoritatea ministrului justiției”, organ esențialmente executiv, fiind, pe cale de consecință, ei înșiși agenți ai autorității executive¹¹.

Deși s-ar părea că există un raport de subordonare a Ministerului Public față de ministrul justiției, Legea nr. 304/2004 precizează că „Ministerul Public este independent în relațiile cu instanțele judecătorești, precum și cu celelalte autorități publice”.

Considerațiile exprimate anterior conduc la concluzia că Ministerul Public nu poate fi încadrat în categoria clasică a „puterilor statului”, întrucât nu îndeplinește acte de jurisdicție. El apare ca o instituție autonomă cu atribuții conexe atât activității judiciare, cât și celei administrative.

Capitolul II. Poziția procesuală și rolul procurorului în procesul civil

2.1. Calitatea în care procurorul participă în procesul civil

În dreptul nostru, cadrul legal al participării procurorului în procesul civil este determinat în art. 45 și 45¹ C. proc. Civ., care stabilesc atribuțiile procurorului în materie civilă, constituind totodată, temeiul determinării calității în care participă Ministerul Public la activitatea judiciară.

Întrucât dispozițiile procedurale nu conțin precizări referitoare la calitatea procurorului în procesul civil, în literatura de specialitate s-au formulat diferite opinii.

Într-o primă opinie, s-a susținut că procurorul ar fi un reprezentant sui-generis al părților în proces. Împotriva acestei opinii s-au formulat obiecțiuni, deduse din împrejurarea că procurorul nu apără interesele uneia dintre părți, ci are misiunea de a apăra legalitatea

⁷ Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, București, 1935

⁸ Tratat de procedură civilă, vol. I, Ed. Europa Nova, București, 1995

⁹ Procurorul – parte în procesul civil, Ed. All Beck, București, 2003

¹⁰ Curtea Constituțională, decizia nr. 73/04.06.1996 în M. Preda, V. Anghel, Decizii și hotărâri ale Înaltei Curți de Justiție și Casație și ale Curții Constituționale privind probleme ale administrației publice și ale agenților economici, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 37

¹¹ Curtea Constituțională, dec. nr. 339/18.07.1997, Curtea Constituțională. Culegere de decizii și hotărâri, 1997, Ed. Național, București, p. 56-57

democratică¹². Pe de altă parte, o reprezentare comună a două părți cu interese contrarii este de neconceput, după cum reprezentantul apără întotdeauna interesele părții pe care o reprezintă, ceea ce nu s-ar verifica în cazul procurorului.

Alți autori au considerat că procurorul participă în procesul civil în calitate de reprezentant al societății. Dacă în procesul penal, o asemenea poziție ar avea o justificare temeinică, în cadrul procesului civil, soluția trebuie să fie cu totul diferită, întrucât aici se confruntă interese private.¹³

Opinia dominantă este aceea care recunoaște procurorului calitatea de parte în procesul civil¹⁴. În cadrul acestei opinii, au fost formulate două teze. Astfel se făcea distincție între cazurile în care procurorul participă la procesul civil ca parte principală¹⁵ și cazurile în care procurorul participă ca parte alăturată. Deși, în unele texte de lege se mai folosește noțiunea de parte principală, distincția nu mai prezintă utilitate practică. Cu atât mai mult cu cât această distincție nu acoperă cazul recursului în interesul legii, întrucât legitimarea procesuală activă aparține numai procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

O a doua teză, în cadrul concepției potrivit căreia procurorul are calitatea de parte în procesul civil, susține că procurorul este parte în sens procesual, dar nu și în sens material, pentru a se sublinia că procurorul nu este titularul dreptului subiectiv și, deci, hotărârea nu se pronunță în persoana sa¹⁶.

Nici un autor, însă, nu a contestat faptul că procurorului nu-i sunt recunoscute acele drepturi procesuale pe care le poate avea numai titularul dreptului subiectiv dedus judecății. Astfel, procurorul nu dispune de drepturile procesuale care revin numai părților, precum achiesarea, renunțarea, tranzacția. Efectele hotărârii obținute în procesul la care procurorul a participat nu se răsfrâng asupra acestuia, ci asupra părților din raportul de drept material. De asemenea, chiar și atunci când procurorul exercită acțiunea civilă, titularul dreptului la care această acțiune se referă va fi introdus în proces, ceea ce conduce la concluzia că el are în proces un statut distinct care contrazice ideea de „parte”, întocmai ca și faptul că procurorul poate exercita căile de atac și împotriva unor hotărâri judecătorești date în procese la care el nu a participat. În acest sens, art. 65 din Legea nr. 304/ 2004 prevede că „procurorii exercită, în condițiile legii, căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești pe care le consideră netemeinice și nelegale”.

Considerăm că procurorul nu este adversarul vreunei părți litigante, el fiind străin de pretențiile acestora. Rolul său este acela de a apăra interesele generale ale societății. Interesul

---

¹² I. Leș, Comentariile codului de procedură civilă, Ed. All Beck, București, 2001, p. 147

¹³ N. Cochinescu, Totul despre Ministerul Public. Organizarea Parchetelor. Statutul Procurorilor. Atribuțiile procurorilor, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 403

¹⁴ I. Stoenescu, S. Zilberstein, Tratat de drept procesual civil, vol. I, Universitatea București, 1973, p. 328; V.M. Ciobanu, op. Cit., p. 349; E. Poenaru, Rolul procurorului în procesul civil, Ed. All Beck, București, 2003, p. 196; I. Leș, Sisteme judiciare comparate, Ed. All Beck, București, 2002, p. 138.

¹⁵ În situațiile expres prevăzute de lege când procurorul putea exercita dreptul la acțiune pentru punerea în valoare a unor interese particulare sau generale, cazuri în care procurorul se găsea într-o poziție procesuală asemănătoare cu orice parte litigantă, având aceleași drepturi și obligații procedurale.

¹⁶ I. Stoenescu, S. Zilberstein, op. cit., p. 295; V.M. Ciobanu, op. cit., p. 350

public există și atunci când procurorul intervine pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor.

Faptul că procurorul poate fi recuzat și este dator să se abțină, în cazurile prevăzute de lege, constituie un argument în plus în a considera că procurorul este un participant la procesul civil, cu un rol special: acela de a reprezenta interesele generale ale societății.

Procurorul apără ordinea de drept, iar în felul acesta nu dezechilibrează procesul în favoarea unuia sau altuia dintre titularii drepturilor deduse judecătii.

2.2. Independența procurorului în raporturile sale cu instanța de judecată

Art. 59 alin. 4 din Legea nr. 304/2004 stabilește că parchetele sunt independente față de instanțele judecătorești. Pe de altă parte, concluziile procurorului nu neagă judecătorii care soluționează cauza, deoarece aceștia sunt, potrivit art. 124 alin. 3 din Constituție, independenți și se supun numai legii.

În procesul civil, procurorul acționează potrivit regulilor stabilite în procedura civilă, care statornicesc un regim de egalitate între participanții la procesul civil, conferindu-i instanței o poziție suverană și independentă.

Participarea obligatorie a procurorului în procesul civil este prevăzută în mod expres de anumite reglementări speciale, în timp ce în toate celelalte cazuri, procurorul este cel în măsură să aprecieze asupra oportunității și utilității sale în procesul civil. Instanța de judecată ar putea, însă, să-l informeze pe procuror despre existența unui proces civil în curs de judecată în care sunt în discuție și interese generale ale societății, în raport de care procurorul ar urma să aprecieze dacă este cazul să intervină, așa cum se întâmplă, de altfel, în procedura franceză¹⁷.

Capitolul III. Formele participării procurorului la faza judecătii procesului civil

3.1. Aspecte introductive și sediul actual al materiei

De-a lungul timpului, atribuțiile procurorului în materie civilă au fost mai extinse sau mai restrânse în raport cu diferitele momente legislative. În scopul determinării formelor de participare a procurorului în procesul civil, în literatura de specialitate au fost exprimate opinii diferite în legătura cu tema analizată.

Într-o opinie¹⁸, se arăta că procurorul putea:

- să pornească procesul civil în cazurile anume prevăzute de lege;
- să participe la judecarea oricărui proces civil dacă găsește necesar;
- să exercite orice cale de atac în condițiile stabilite de lege, cu dreptul pentru Procurorul General de a folosi calea de atac a recursului în supraveghere;

¹⁷ Art. 427-429 C. proc. civ. francez prevăd că „judecătorul, prin diligența sa, poate decide din oficiu comunicarea despre un proces în curs, către Ministerul Public, cu indicarea termenului de judecată”

¹⁸ A. Hilsenrad, Pe marginea ultimelor modificări aduse Codului de procedură civilă prin Decretul nr. 38/ 16 februarie 1958, L. P. nr. 6/1958, p. 14

- să supravegheze activitatea organelor de punere în executare a hotărârilor judecătorești. Același autor arată că, în ce privește intentarea acțiunii civile acesta devine un drept general, iar în ce privește executarea silită, procurorul este învestit cu un drept general de a o cere.

Potrivit unui alt autor¹⁹, activitatea procurorului în procesele civile putea fi divizată în patru forme procesuale și anume: pornirea acțiunii civile, intervenția în proces, exercitarea căilor de atac și atribuții în faza executării silită.

Într-o altă opinie²⁰, sunt enumerate șapte forme de participare a procurorului la procesul civil: introducerea acțiunii civile, intervenția în procesul civil în curs de judecată, punerea de concluzii în cauze civile precum și în acțiunile pornite și în intervențiile făcute de procuror într-un litigiu în curs de judecată, folosirea căilor de atac prevăzute de lege împotriva ordonanțelor, hotărârilor și altor acte judiciare nelegale sau netemeinice, punerea de concluzii de către procuror în procesele penale în care sunt constituite părți civile anumite persoane, precum și cele cu privire la cererile accesorii și incidentale cu caracter civil din procesele penale, supravegherea legalității în executarea hotărârilor judecătorești, supravegherea activității birourilor de notariat de stat.

Potrivit altui autor²¹, dispozițiile art. 45 C. proc. civ. consacră doar două forme de participare a procurorului în procesul civil și anume: ca parte principală, atunci când procurorul promovează acțiunea și ca parte alăturată, atunci când el intervine într-un proces declanșat de partea interesată. Această concepție a rezultat din vechea reglementare a Codului de procedură civilă din anul 1948, care consacră în mod expres participarea procurorului în proces ca „parte principală”. Aceste dispoziții procedurale aveau, însă, în vedere nu atât formele de participare a procurorului în procesul civil, cât calitatea procesuală diferită pe care acesta o dobânda în cazul promovării acțiunii și în cazul în care era chemat să pună concluzii.

Într-o altă opinie²², s-a considerat că legea noastră procesuală prevede următoarele forme de participare a procurorului la procesul civil:

- pornirea procesului civil;
- punerea de concluzii în procesul civil pornit de titularul dreptului;
- exercitarea căilor de atac prevăzute de lege;
- cererea de executare a hotărârii civile.

Aceasta este opinia care a fost înșușită de marea majoritate a autorilor.

Au fost, însă, și autori²³ care au realizat o serie de distincții între diferitele forme de activitate a procurorului în procesul civil.

Astfel, s-a făcut o primă distincție între activitatea procurorului desfășurată în procesele civile și activitatea ce se desfășoară în acțiunile civile ce se judecă alăturat celor penale, în cadrul

¹⁹ A. Silvan, Cu privire la atribuțiile procurorului în cauzele civile, J. N. nr. 6/956, p. 952

²⁰ Al. Velescu, Participarea procurorului la procesul civil, S. C. J. nr. 1/1958, p. 105

²¹ Gr. Porumb, Codul de procedură civilă comentat și adnotat, Ed. Științifică, București, 1962, p. 147

²² I. Stoenescu, S. Zilberstein, Drept procesual civil. Teoria generală, Ed. Didactică și pedagogică, București, 1977, p. 327

²³ E. Poenaru, Rolul procurorului în procesul civil, Ed. Științifică, București, 1964, p. 33-47

procesului penal. Pornindu-se de la etapele procesului civil, se poate distinge între activitatea de intentare a acțiunii civile, activitatea desfășurată în diferitele etape de judecare în fond a pricinii, activitatea depusă în vederea exercitării căilor de atac și aceea care se depune în etapa executării silite a hotărârii.

Având în vedere caracterul facultativ sau obligatoriu al activității procurorului în cauzele civile se făcea distincție între activitatea obligatorie, desfășurată în temeiul unor prevederi legale imperative și cea facultativă, pe care procurorul o înfăptuia numai atunci când aprecia că acest lucru este necesar.

De asemenea, s-a mai făcut distincție între activitatea procurorului efectuată în temeiul unui text de lege prevăzut expres pentru o anumită categorie de litigii și activitatea depusă în temeiul unui text de aplicațiune generală, valabil pentru o multitudine de cauze.

Cea mai importantă distincție, însă, pornește de la deosebirea dintre activitatea desfășurată de procuror atunci când exercită acțiunea civilă și aceea efectuată atunci când participă doar la judecarea procesului civil declanșat de titularul dreptului material subiectiv.

În prezent, cadrul legal al participării procurorului la activitatea judiciară este reglementat în art. 131 alin. 1 din Constituție, „în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor”.

Făcând aplicarea dispozițiilor constituționale, art. 60 din Legea nr. 304/2004 precizează atribuțiile Ministerului Public, care în procesul civil sunt:

- exercitarea acțiunii civile, în cazurile prevăzute de lege;
- participarea, în condițiile legii, la ședințele de judecată;
- exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege;
- apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale altor persoane, în condițiile legii.

Art. 45 C. proc. civ. – în formularea sa anterioară, amendată prin controlul de constituționalitate – prevedea că „Ministerul Public poate introduce orice acțiune, în afară de cele strict personale și să participe la orice proces, în orice fază a acestuia, în cazurile în care este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și în alte cazuri prevăzute de lege” (alin. 1); procurorul poate, în condițiile legii, să exercite căile de atac și să ceară punerea în executare a hotărârii (alin. 3).

Textul actual al art. 45 C. proc. civ. este în sensul Deciziei Curții Constituționale nr. 1/04.01.1995²⁴ prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate a art. 45 alin. 1 C. proc. civ., considerându-se că este constituțional în ce privește limitarea dreptului procurorului de a participa numai la procese privind apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, urmând ca în privința acestei atribuții să se aplice direct art. 131 alin. 1 din Constituție.

---

²⁴ Publicată în M. Of., partea I, nr. 66/11.04.1995

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 26/21.03.1995²⁵ a fost respins recursul declarat împotriva Deciziei nr. 1/1995. De asemenea, prin Decizia nr. 52/19.03.1998²⁶ a fost respinsă ca inadmisibilă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 45 alin. 1 C. proc. civ.

Urmare modificărilor aduse Codului de procedură civilă, prin Decizia nr. 71/2002²⁷, Curtea Constituțională a respins ca nefondată excepția de neconstituționalitate a art. 45 alin. 1 C. proc. civ., apărând evidentă voința legiuitorului constituant ca declanșarea procesului civil să fie atributul persoanei interesate, de vreme ce art. 21 din constituție face referire numai la persoana interesată, în ceea ce privește momentul inițial al sesizării instanței.

De asemenea, prin Decizia Curții Constituționale nr. 184/20.06.2002²⁸ a fost respinsă ca nefondată excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 45 alin. 1 C. proc. civ..

În consecință, formele în care procurorul participă în procesul civil sunt:

- pornirea procesului civil;
- participarea la judecata procesului civil;
- exercitarea căilor de atac;
- cererea de punere în executare a hotărârilor.

În literatura juridică²⁹, s-a ridicat problema unei ierarhizări a formelor de participare a procurorului în procesul civil, în funcție de importanța acestora. Unii autori³⁰ au susținut că cea mai importantă formă o reprezintă dreptul procurorului de a exercita căile de atac ordinare și extraordinare, în vederea restabilirii legalității.

3.2. Pornirea procesului civil

3.2.1. Natura juridică a dreptului la acțiune al procurorului

Codul de procedură civilă nu definește acțiunea, însă, în literatura de specialitate³¹, s-a arătat că aceasta cuprinde totalitatea mijloacelor procesuale organizate de legea procesuală pentru protecția dreptului subiectiv civil sau a altor interese ce nu se pot realiza decât pe calea justiției. Acțiunea este, așadar, uniformă, adică, cuprinde aceleași mijloace procesuale, indiferent de dreptul care se valorifică.

Elementul de legătură dintre dreptul subiectiv civil și acțiunea civilă este „dreptul la acțiune”, în legătură cu care, literatura juridică nu este unanimă în ceea ce privește natura sa juridică.

²⁵ Publicată în M. Of., partea I, nr. 66/11.04.1995

²⁶ Publicată în M. Of., partea I, nr. 171/05.05.1998

²⁷ Publicată în M. Of., partea I, nr. 309/10.05.2002

²⁸ Publicată în M. Of., partea I, nr. 562/31.07.2002

²⁹ E. Poenaru, op.cit, p. 61

³⁰ Al. Silvian, op. Cit., p. 953

³¹ V. M. Ciobanu, Trata teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 250

Astfel, s-a arătat că „dreptul la acțiune constituie o parte integrantă a dreptului subiectiv, o garanție a realizării sale”³² sau că este „acea putere intrinsecă și specifică dreptului subiectiv, în virtutea căruia titularul poate face apel, când dreptul este încălcat, la constrângerea de stat”³³.

Într-o altă opinie³⁴, se consideră că dreptul la acțiune este un drept subiectiv general, nediferențiat, nelegat de fiecare drept subiectiv și care nu apare, nu se naște odată cu încălcarea drepturilor subiective, ci preexistă acestora în conținutul capacității fiecărei persoane, fiind exercitat numai atunci când un anumit drept subiectiv civil i-a fost încălcat.

Alți autori³⁵ au considerat că dreptul la acțiune este un drept subiectiv procesual, ce reprezintă sinteza altor drepturi subiective procesuale, prin care se realizează, se obiectivează în procesul civil, mijloacele procesuale care alcătuiesc acțiunea.

În literatura noastră juridică, majoritară este opinia care consideră că dreptul la acțiune prezintă două laturi: una procesuală și alta materială. Pe această distincție se întemeiază și deosebirea dintre dreptul la acțiune, în sens procesual, care presupune dreptul de a se adresa instanței și dreptul la acțiune, în sens material, care presupune dreptul reclamantului de a cere de la pârât, prin intermediul instanței, executarea obligațiilor sale³⁶.

Concepția privind natura juridică a dreptului la acțiune are influență și asupra naturii juridice a dreptului la acțiune al procurorului.

Și sub acest aspect au fost exprimate mai multe opinii în literatura de specialitate.

Astfel, într-o primă opinie³⁷ s-a susținut că procurorul beneficiază de un drept subiectiv procesual de a exercita acțiunea în toată plenitudinea sa, drept care nu diferă cu nimic de dreptul la acțiune recunoscut fiecărui subiect de drept civil. Faptul că procurorul nu poate face tranzacții sau renunțări la drepturi nu înseamnă că el nu ar beneficia de dreptul la acțiune în toată plenitudinea sa, ci doar că nu poate înlăptui asemenea acte.

Alți autori³⁸, consideră că procurorul are drept la acțiune numai în sens procesual.

Într-adevăr, dreptul la acțiune de care se bucură procurorul diferă de dreptul la acțiune care revine titularului dreptului material, cu toate că ambele drepturi la acțiune au drept scop realizarea unuia și aceluiași drept subiectiv. Efectele materiale ale acțiunii se răsfrâng direct asupra titularului dreptului subiectiv, iar nu asupra procurorului.

Concluzia care se impune este aceea că procurorul nu exercită decât drepturi pur procesuale, activitatea sa în procesul civil neavând nici o legătură cu drepturile subiective civile.

³² P. A. Szabo, Probleme legate de acțiunea civilă a procurorului, J. N. nr. 7/1956, p. 1131; V. M. Ciobanu, op.cit., p. 252

³³ J. Mateiaș, P. Cosmovici, Prescripția extinctivă, Ed. Științifică, București, 1962, p. 21

³⁴ E. Poenaru, op. cit., p.25

³⁵ I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol. I, Ed. Europa Nova, București, p.113

³⁶ I. Stoenescu, S. Zilberstein, op. cit., p. 230

³⁷ E. Poenaru, op. cit., p. 71

³⁸ A. Hilsenrad, I. Stoenescu, Procesul civil în R. P. R., Ed. Științifică, București, 1957, p. 87; Gr. Porumbescu, op. cit., p. 150

3.2.2. Exercițarea acțiunii civile potrivit art. 45 alin. 1 C. proc. civ

Potrivit art. 45 alin. 1 C. proc. civ. ”Ministerul Public poate porni acțiune civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege”.

Întrucât în actuala reglementare nu se mai face referire la interdicția exercitării acțiunilor cu caracter strict personal, înseamnă că procurorul poate exercita și asemenea acțiuni, dar numai cu privire la drepturile și interesele legitime ale celor trei categorii de persoane. Cererea de chemare în judecată intentată de judecător va trebui să cuprindă elementele prevăzute de art. 112 C. proc. civ.. El va trebui să anexeze la cererea de chemare în judecată atâtea copii de pe cerere câți părți sunt, precum și câte o copie de pe înscrisuri pentru fiecare părț, în vederea comunicării către aceștia. Ca și titularul dreptului, procurorul este obligat să intenteze acțiunea în termenul de prescripție prevăzut de lege.

În doctrină³⁹ s-a exprimat și opinia potrivit căreia dreptul la acțiune al procurorului poate fi exercitat și pe cale incidentală, deci în situația existenței unui proces pendinte între părți. Astfel, procurorul ar putea acționa pe calea intervenției principale, care se înfățișează ca o modalitate de exercitare a dreptului la acțiune. Se mai susține că aceleași considerente justifică și dreptul la acțiune al procurorului prin intermediul altor cereri incidente care întrunesc condițiile unor veritabile acțiuni civile, cum sunt chemarea în garanție și chemarea în judecată a altor persoane. În ceea ce ne privește, considerăm că opinia anterioară nu ar putea fi reținută pe motiv că în situația existenței unui proces pendinte între părți, o eventuală intervenție a procurorului în proces, indiferent de forma acesteia, se încadrează în cea de-a doua modalitate de participare a procurorului la procesul civil și anume, participarea la judecata procesului civil.

3.2.3 Raportul dintre procuror și titularul dreptului material subiectiv

În toate cazurile în care procurorul a declanșat acțiunea civilă este obligatorie introducerea în cauză a titularului dreptului dedus judecării. Această cerință este prevăzută de art. 45 alin. 2 C. proc. civ., ca o garanție esențială a respectării principiului contradictorialității, disponibilității și a relativității lucrului judecat, știut fiind că efectele hotărârii judecătorești se vor produce numai față de acesta. Introducerea în proces a titularului dreptului material subiectiv se va face prin citarea sa de către instanță. Odată cu citarea este necesar să i se comunice și o copie de pe cererea de chemare în judecată sau după întâmpinarea depusă de părț. Procurorul are obligația de a-l indica în cuprinsul cererii de chemare în judecată pe titularul dreptului subiectiv și aceasta pentru ca instanța să poată dispune citarea lui, întrucât din formularea

³⁹ I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. All Beck, București, 2001, p. 132

imperativă a textului de lege rezultă că introducerea în proces a titularului dreptului este obligatorie nefiind lăsată la latitudinea instanței.

Promovarea acțiunii civile de către procuror nu împiedică pe titularul dreptului de a renunța la judecată, de a renunța la însuși dreptul subiectiv pretins sau de a se învoi cu cealaltă parte printr-o tranzacție.

În literatura de specialitate, s-a pus problema dacă procurorul se poate opune la actele de dispoziție ale titularului dreptului subiectiv. Soluția ar fi aceea că o atare opunere s-ar justifica doar în cazul nesocotirii de către părți a unor prevederi legale de ordine publică. În lipsa unor asemenea situații, procurorul nu se poate opune actelor de dispoziție făcute de titularul dreptului subiectiv, o soluție contrară reprezentând o imixtiune în domeniul libertății de dispoziție a titularului asupra dreptului său.

În afara acestei situații de excepție, procurorul va putea îndeplini toate actele procesuale pe care le crede de cuviință chiar împotriva voinței titularului dreptului. Concluziile puse de procuror trebuie să fie conforme cu rolul său de apărător al interesului general, chiar și în situația în care a pornit procesul civil. Iar dacă, pe parcursul soluționării cauzei, procurorul ajunge la concluzia că acțiunea nu este întemeiată, el va trebui să renunțe la ea sau dacă titularul dreptului a cerut continuarea procesului, să pună concluzii în conformitate cu dispozițiile legale.

3.3. Participarea la judecata procesului civil

3.3.1. Considerații generale

Ce-a de-a doua formă de participare a procurorului la procesul civil, punerea de concluzii este reglementată de art. 45 alin. 3 C. proc. civ..

Potrivit art. 45 alin. 3 C. proc. civ., procurorul poate pune concluzii în orice proces civil, în orice fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor și libertăților cetățenilor. Participarea procurorului la activitatea de soluționare a unui proces civil este, în principiu, facultativă.

Legislația noastră cunoaște, însă, și cazuri în care participarea procurorului în procesul civil este obligatorie. De altfel, art. 45. alin. 4 C. proc. civ. prevede că „în cazurile anume prevăzute de lege, participarea și punerea concluziilor de către procuror sunt obligatorii”.

Referitor la această formă de participare a procurorului în procesul civil, în literatura de specialitate⁴⁰ s-a discutat dacă participarea procurorului ar putea fi determinată de instanța de judecată. În doctrină⁴¹ s-a exprimat opinia potrivit căreia procurorul nu ar avea posibilitatea să refuze participarea în acele procese în care este solicitat să intervină de către instanța de judecată. Față de opinia exprimată, considerăm că în sistemul nostru legislativ sunt cunoscute doar două modalități de participare a procurorului la judecata procesului civil: participarea facultativă și participarea obligatorie. Invitația adresată procurorului de către instanță, nu poate avea un

⁴⁰ P. C. Pantea, Ministerul Public. Natura juridică și atribuțiile sale în procesul civil, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 43

⁴¹ V. Negru, D. Radu, op. cit., p. 76

caracter obligatoriu, procurorul apreciind în mod liber în legătură cu cauzele în care este necesară participarea sa. În schimb, dispozițiile procurorului ierarhic superior sunt obligatorii pentru procurorii din subordine.

3.3.2. Participarea facultativă a procurorului în procesul civil

Procurorul poate participa la soluționarea oricărui proces civil, în orice fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept ori a drepturilor și libertăților cetățenești.

În consecință, participarea facultativă a procurorului este posibilă și cu ocazia judecării procesului în căile de atac inițiate de părți, chiar dacă nu a fost prezent la judecata în prima instanță.

Instanța nu poate cenzura aprecierea procurorului, acesta nefiind ținut să justifice motivele care îl determină să participe la un anumit proces și nici părțile nu au posibilitatea să formuleze obiecții cu privire la necesitatea participării procurorului în procesul respectiv. Părțile îl pot, însă, recuza, iar procurorul este obligat să se abțină să participe la judecată în astfel de cazuri.

În cazul participării facultative, procurorul nu este obligat să participe la întreaga activitate procesuală desfășurată într-o cauză civilă concretă, el fiind în măsură să aprecieze asupra eventualei întreruperi sau reluării a activității sale în instanță. De asemenea, nu este necesar ca unul și același procuror să fie prezent la toate termenele de judecată, ci diversele acte de procedură în cadrul aceluiași proces civil, pot fi îndeplinite de mai mulți procurori, fapt ce rezultă din trăsăturile Ministerului Public.

În calitate sa de participant la procesul civil, procurorul poate formula cereri, invoca excepții, propune dovezi în vederea stabilirii adevărului și, în finalul judecării, poate prezenta propriile sale concluzii cu privire la faptele cauzei și la aplicarea legii.

Participarea procurorului în procesul civil creează, în principiu, obligații numai în sarcina instanței de judecată, în sensul de a-i asigura procurorului normala participare în proces și posibilitatea de a pune concluzii. Față de părți, participarea procurorului nu determină modificări asupra sferei drepturilor și obligațiilor procesuale ce le revin. Părțile nu au obligația de a comunica procurorului copii de pe actele procedurale depuse în instanță și nici alte obligații similare ce există față de celelalte părți.

În ipoteza în care pârâtul invocă unele pretenții împotriva acțiunii reclamantului, procurorul le va combate în măsura în care sunt neîntemeiate. Când, însă, apărându-se împotriva acțiunii introduse de procuror, pârâtul invocă un drept propriu, formulând o cerere reconvențională, situația procurorului este diferită, întrucât pretențiile pârâtului vor privi nu pe procuror, ci pe titularul dreptului subiectiv material.

Atunci când procurorul constată că acțiunea sa a fost greșit introdusă sau că pretențiile sunt neîntemeiate, el va fi obligat să abandoneze poziția adoptată inițial, renunțând la acțiune. În cazul în care cursul procesului va fi continuat prin insistențele titularului dreptului subiectiv, procurorul va pune concluzii potrivit cu interesele stabilirii adevărului și respectarea legii, chiar dacă ele vor fi în detrimentul titularului dreptului subiectiv în favoarea căruia procurorul inițiase procesul.

În ce privește intervenția procurorului în procesul civil, aceasta este posibilă doar în litigiile din categoria celor care pot fi inițiate de procuror, potrivit art. 45 alin 1 C. proc. civ..

În practica judiciară s-a ridicat și problema dacă procurorul poate uza de unele drepturi recunoscute numai titularului dreptului subiectiv, cum ar fi: modificarea cererii de chemare în judecată, renunțarea la judecată sau la dreptul subiectiv. Soluția nu poate fi decât aceea că procurorului îi sunt recunoscute astfel de drepturi numai atunci când exercită el însuși acțiunea civilă. În cazul participării numai la judecată, el va putea formula cereri, propune probe, invoca excepții, inclusiv excepția de neconstituționalitate și va putea pune concluzii în legătură cu obiectul procesului în cadrul juridic stabilit de părți, potrivit principiului disponibilității.

Relativ la posibilitatea procurorului de a solicita instanței de judecată continuarea judecării atunci când ambele părți lipsesc la termenul acordat de instanță sau la posibilitatea de a solicita redeschiderea procesului în cazul în care acesta a fost deja suspendat, opinăm că procurorul nu are aceste atribuții, decât în situațiile în care exercită, în condițiile legii, acțiunea civilă.

Pe parcursul judecării procesului civil, activitatea desfășurată de procuror este, în principal, materializată prin punerea de concluzii, atât înainte de a da cuvântul părților asupra fondului cauzei, cât și cu ocazia dezbaterilor în fond. Aceste concluzii se pun de către procuror după ce au luat cuvântul toate celelalte părți din proces.

Concluziile vor fi prezentate oral de procuror și se vor referi atât la problemele ivite în timpul judecării procesului, cât și la întregul proces, atunci când ele sunt puse cu ocazia dezbaterilor în fond. Procurorul poate depune și concluzii scrise atunci când socotește că este cazul, dar el nu poate fi obligat la aceasta de către instanță deoarece nu este parte în proces.

3.3.3. Participarea obligatorie a procurorului în procesul civil

Procurorul nu are drept de apreciere, ci este obligat să se conformeze atunci când legea prevede expres că participarea sa și punerea de concluzii sunt obligatorii (art. 45 alin. 4).

Această participare trebuie să se realizeze încă de la primul termen de judecată, fiind o problemă de legală constituire a instanței.

Greșita constituire a completului ca urmare a neparticipării obligatorii a procurorului poate fi invocată, în cursul procesului, pe cale de excepție, iar dacă a fost pronunțată o hotărâre de primă instanță, încălcarea regulilor privind participarea obligatorie a procurorului poate fi invocată pe calea apelului. În situația în care hotărârea este definitivă, greșita constituire a

instanței se poate invoca pe calea recursului, sancțiunea fiind casarea hotărârii pronunțate cu această neregularitate.

Dacă hotărârea este irevocabilă, nelegala constituire a instanței se poate invoca pe calea unei contestații în anulare speciale, cu condiția ca instanța de recurs, respingând recursul sau admițându-l numai în parte, să fi omis din greșeală să cerceteze motivul de casare prevăzut de art. 304 pct. 1 C. proc. civ., motiv prin intermediul căruia să se fi invocat în fața instanței de recurs nelegala constituire a instanței.

Cu privire la participarea obligatorie a procurorului în procesul civil, regăsim această situație în următoarele cazuri:

- punerea sub interdicție și ridicarea interdicției (art. 33 și 35 din Decretul nr. 32/1954);
- declararea dispariției și a morții pe cale judecătorească (art. 36-40 din Decretul nr. 32/1954);
- anularea hotărârii declarative a morții (art. 42 din Decretul nr. 32/1954);
- rezolvarea cererii de înregistrare tardivă a nașterii, precum și judecarea cererilor cu privire la anularea, modificarea, rectificarea sau completarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea (art. 21 alin. 2 și art. 57 alin. 2 din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă);
- în materia încuviințării, anulării și desfacerii adopției (art. 63 alin. 1 din Legea 273/2004 privind regimul juridic al adopției);
- declararea judecătorească a abandonului de copii (art. 74 alin. 4 coroborat cu art. 63 alin. 1 din Legea 273/2004);
- soluționarea cauzelor având ca obiect stabilirea măsurilor de protecție specială a copilului (art. 125 alin.1 din Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului);
- procedura de control a averii demnitarilor, magistraților, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcții de conducere (art 16 alin. 1 din Legea 115/1996);
- soluționarea cererii de expropriere (art. 23 alin. 1 din Legea 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică);
- judecarea recursului în interesul legii.

În toate situațiile în care legea prevede obligativitatea participării procurorului la judecata pricinii civile, această obligație persistă și pentru căile de atac ce se exercită în procesul respectiv.

3.4. Exercițarea căilor de atac în procesul civil

3.4.1. Considerații generale

Dreptul procurorului de a exercita căile de atac este consacrat în mod expres în codul de procedură civilă și în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Prin intermediul acestei forme de participare a procurorului la procesul civil, care este cea mai frecventă în practică, se urmărește remedierea tuturor greșelilor⁴² ce s-au săvârșit în cadrul activității de distribuire a justiției, precum și în vederea aplicării uniforme a legii pe întreg teritoriul țării.

Procurorul poate exercita căile de atac împotriva tuturor hotărârilor susceptibile de a fi atacate, singura condiționare fiind aceea că exercitarea căilor de atac să se efectueze „în condițiile prevăzute de lege”.

Dispozițiile art. 45 alin. 5 C. proc. civ. nu aduc atingere principiului disponibilității, deoarece părțile pot și în căile de atac exercitate de procuror să-și manifeste dreptul de dispoziție, în sensul de a renunța la dreptul subiectiv, de a achiesa la pretențiile adversarului sau de a încheia o tranzacție.

În temeiul prevederilor legale menționate, procurorul poate să exercite toate căile de atac reglementate de Codul de procedură civilă (apelul, recursul, contestația în anulare, revizuirea și recursul în interesul legii), dar și căile de atac reglementate în acte normative speciale (plângere, contestație, reexaminare).

Exercitarea căilor de atac de către procuror nu este condiționată de exercitarea acțiunii sau de intervenția sa în proces⁴³.

În literatura de specialitate⁴⁴ a fost exprimată și opinia potrivit căreia de lege ferenda, ar trebui preconizată o anumită restrângere a dreptului procurorului de a exercita căile de atac, pe motiv că o reglementare care recunoaște un drept nelimitat de promovare a căilor de atac de către procuror ar putea conduce și la un exercițiu abuziv de drept. De aceea, se apreciază că exercițiul căilor de atac de către procuror ar trebui să fie restrâns la acele împrejurări în care se constată nesocotirea unor norme de ordine publică.

Calea de atac exercitată de procuror poate privi orice hotărâre judecătorească susceptibilă de a fi atacată, inclusiv încheierile de renunțare la judecată, hotărârile de expedient sau hotărârile de renunțare la dreptul subiectiv. Există, însă, și hotărâri care nu sunt susceptibile de a fi atacate, ca de exemplu hotărârile pronunțate în materie de strămutare.

Actuala reglementare privind exercitarea căilor de atac de către procuror se justifică prin necesitatea salvagădării ordinii publice și considerarea prestigiului justiției. Întreaga societate este interesată în apărarea ordinii și disciplinei sociale, iar exercitarea căilor de atac de către procuror reprezintă unul din mijloacele eficiente de apărare a intereselor generale ale societății.

3.4.2. Exercițarea căii ordinare de atac a apelului de către procuror

Apelul este calea de atac ordinară, suspensivă de executare, de reformare și devolutivă. Potrivit art. 282 alin. 1 C. proc. civ, obiectul apelului îl constituie hotărârile date în primă instanță, de către judecătorii și tribunale, iar în conformitate cu art. 282 alin. 2 C. proc. civ., at

⁴² I. Stoenescu, S. Zilberstein, Teoria generală, Ed. Didactică și pedagogică, București, 1997, p. 330

⁴³ Gh. Voinea, Rolul procurorului în procesul civil, în revista „Dreptul”, nr. 9/1997, p. 73-78

⁴⁴ I. Leș, Tratat de drept procesual civil, Ed. Științifică, Ed. All Beck, București, 2001, p. 135

părțile, cât și procurorul nu pot ataca cu apel încheierile premergătoare decât odată cu fondul, în afară de cazul în care prin ele s-a întrerupt cursul judecării. De altfel, odată ce procurorul a atacat cu apel o hotărâre, prin efectul art. 282 alin. 3, C. proc. civ. acest apel se socotește a fi făcut și împotriva încheierilor premergătoare. În materie necontencioasă se pronunță o încheiere împotriva căreia și procurorul poate exercita apel.

În legătură cu subiectele apelului, acesta îi vizează, în principal, pe cei care au avut calitatea de parte la judecata în prima instanță, indiferent de poziția procesuală pe care au avut-o.

Cu toate acestea, legea acordă legitimare procesuală activă și altor persoane sau organe, printre care și procurorului, care poate exercita calea de atac a apelului împotriva oricărei hotărâri judecătorești nedefinitive, indiferent de faptul că a participat sau nu la judecată, chiar și atunci când nu este vorba de o hotărâre pronunțată într-o cerere circumscrisă vreuneia din situațiile prevăzute de art. 45 alin. 1 C. proc. civ..

Un aspect particular al apelului exercitat de către procuror privește momentul de când începe să curgă termenul pentru promovarea acestei căi de atac. În această ipoteză, procurorul nu mai este asimilat cu părțile, așa încât dreptul său constituțional de a exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești implică obligația de a examina din oficiu toate hotărârile pronunțate în cauzele judecate fără participarea sa.

În cauzele la judecarea cărora procurorul participă, instanța are obligația să-i comunice hotărârea, așa încât, potrivit art. 284 alin.4 C. proc. civ., pentru procuror termenul de apel curge de la pronunțarea hotărârii, în afară de cazurile în care procurorul a participat la judecarea cauzei, când termenul curge de la comunicarea hotărârii.

O altă trăsătură caracteristică a termenului de apel, atunci când se referă la procuror, este aceea că, în cazul procurorului, nu se poate concepe aplicarea cauzelor de întrerupere a curgerii termenului, prevăzute de art. 285 C. proc. civ..

În declararea și motivarea apelului, procurorul va trebui să precizeze sub sancțiunea nulității, hotărârea care se atacă și semnătura, iar, sub sancțiunea decăderii, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul și dovezile invocate în susținerea apelului.

Depunerea apelului se va face și de către procuror, sub sancțiunea nulității, la instanța a cărei hotărâre se atacă.

Declarând apel în cauză, procurorul are datoria să participe la judecarea apelului declarat, absența acestuia, însă, neîmpiedicând instanța de apel să procedeze la judecată. Instanța de apel va putea dispune suspendarea judecării dacă părțile o cer sau dacă nici una din părți nu se înfățișează la judecată și nici una nu a cerut judecarea în lipsă.

În legătură cu participarea procurorului la judecarea apelului, acesta poate să susțină doar o parte din motivele formulate în scris sau poate să declare că retrage apelul declarat ori poate să ceară respingerea lui în cazul în care apreciază că motivele invocate sunt nefondate.

3.4.3. Exercițarea căilor extraordinare de atac de către procuror

3.4.3.1. Recursul

Recursul este o cale extraordinară de atac, de reformare, nedevalidă și, de regulă, nesuspendivă de executare, prin intermediul căreia părțile sau Ministerul Public solicită în condițiile și pentru motivele limitativ determinate de lege modificarea sau casarea unor hotărâri judecătorești pronunțate fără drept de apel, în apel sau de către un organ cu activitate jurisdicțională.

În ceea ce privește exercitarea de către procuror a atribuțiilor prevăzute de lege în faza de recurs, rămân, în esență, valabile observațiile făcute în exminarea rolului procurorului în exercitarea apelului, cu următoarele precizări:

- recursul nu se poate exercita omisso medio, adică fără ca în prealabil să se fi exercitat calea ordinară de atac a apelului;
- procurorul poate declara recurs și împotriva hotărârilor care consfințesc o înțelegere a părților, atunci când aceasta este nelegală, dar și împotriva hotărârilor prin care se pune capăt litigiilor, indiferent că acestea reprezintă încheieri de renunțare la judecată sau că ele consfințesc o învoială a părților, atunci când acestea sunt nelegale;
- pentru procuror, termenul de recurs este cel de drept comun, adică de 15 zile, dacă legea nu dispune altfel și el curge de la comunicare sau pronunțare, după cum a participat sau nu la judecată;
- în cazurile în care procurorul a participat la judecarea cauzei, indiferent dacă participarea sa era obligatorie sau facultativă, comunicarea hotărârii pronunțate către procuror este obligatorie, iar termenul de recurs pentru acesta începe să curgă de la data comunicării;
- pentru procuror există două termene în cazul în care nu a participat la judecată, și anume unul pentru declararea recursului și altul pentru motivare;
- motivele de casare privesc atât părțile cât și pe procuror;
- în recurs, procurorul, ca și părțile, nu pot produce probe noi, cu excepția înscrisurilor;
- la judecarea procesului, procurorul vorbește cel din urmă, afară de cazul în care este parte principală sau recurent;
- în recursul procurorului nu se poate înrăutăți situația părții în favoarea căreia acesta a exercitat calea de atac.

3.4.3.2. Contestația în anulare

Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac, de retractare prin intermediul căreia, părțile sau procurorul pot obține desființarea unei hotărâri judecătorești în cazurile limitativ prevăzute de lege.

Codul de procedură civilă reglementează două categorii de contestație în anulare: contestația în anulare de drept comun și contestația în anulare specială, deosebite prin motivele prin care se pot exercita și prin condițiile de admisibilitate.

Procurorul poate promova ambele categorii de contestație în anulare, indiferent de faptul că a participat sau nu la judecarea cauzei în care s-a pronunțat hotărârea atacată.

În situația în care procurorul a participat la judecată, el poate invoca și motive care privesc propria sa activitate procesuală.

În cazurile în care procurorul a participat doar la judecarea cauzelor civile sau chiar nu a figurat deloc în proces, el poate exercita contestația în anulare bazată pe motive care se referă, cum este și firesc, numai la părțile în proces.

Procurorul va introduce contestația la instanța a cărei hotărâre se atacă înainte de începerea executării și pe tot timpul ei, până la efectuarea ultimului act de executare. În cazul hotărârilor care nu se aduc la îndeplinire pe calea executării silite, contestația în anulare se poate introduce în termen de 15 zile de la data când contestatorul a luat cunoștință de hotărâre, dar nu mai târziu de un an de la data când hotărârea a rămas irevocabilă.

Procurorul va avea cuvântul primul, va putea cere suspendarea executării hotărârii fără a fi obligat să depună cauțiune și va desfășura toate activitățile procesuale ca parte principală în proces.

Împotriva hotărârii date într-o contestație în anulare, procurorul poate introduce calea de atac la care este supusă chiar hotărârea atacată, întrucât legiuitorul i-a conferit contestației în anulare un caracter accesoriu în raport cu judecata în fond sau cu judecate în recurs.

3.4.3.3.Revizuirea

Revizuirea este acea cale de retractare prin intermediul căreia se poate obține desființarea unei hotărâri judecătorești definitive și reînnoirea judecării în cazurile expres determinate de lege.

Acționând pe calea revizuirii, procurorul are toate obligațiile și drepturile pe care le au părțile în proces, mai puțin dreptul de a renunța la judecată ori dreptul material subiectiv dedus judecării.

Procurorul are posibilitatea de a invoca, în principiu, toate motivele de revizuire prevăzute în art. 322 C. proc. civ..

Unele discuții au apărut în legătură cu motivul de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 4 C. proc. civ.. Întrucât în text sunt nominalizați numai judecătorul, martorul sau expertul, înseamnă că numai aceștia pot determina pronunțarea unei hotărâri greșite prin denaturarea adevărului,

deoarece declarațiile martorului și expertiza sunt mijloace de probă, iar judecătorul este cel care stabilește, prin hotărârea pe care o dă, starea de fapt.

Promovând revizuirea, procurorul va trebui să se conformeze prevederilor legale referitoare la motive, competența instanței și termenul de exercitare al acestei căi extraordinare de atac, întocmai ca și părțile, întrucât legea nu conține prevederi derogatorii în această materie.

3.4.4. Exercițarea recursului în interesul legii

Rațiunea recursului în interesul legii rezidă în necesitatea asigurării unei jurisprudențe unitare pe întreg teritoriul țării, căci existența unei jurisprudențe neunitare în una și aceeași materie aduce atingere autorității justiției. Soluțiile pronunțate în recursurile în interesul legii nu au efect asupra hotărârilor deja pronunțate și care au intrat în puterea lucrului judecat, motive care ne îndreptățesc să considerăm că recursul în interesul legii nu reprezintă o veritabilă cale de atac.

Legitimarea procesuală activă aparține numai procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, acesta putând să acționeze din propria inițiativă sau la cererea ministrului justiției.

Pentru promovarea unui recurs în interesul legii trebuie îndeplinită și o condiție particulară și anume aceea a existenței unor probleme de drept care au primit o dezlegare diferită din partea instanțelor judecătorești.

Deși dispozițiile Codului de procedură civilă nu prevăd, judecarea recursului în interesul legii se va face cu participarea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Bibliografie:

1. Emil Poenaru, Procurorul – parte în procesul civil, Editura All Beck, București, 2003;
2. Evelina Oprina, Participanții la procesul civil, Editura Rosetti, București, 2005.